

RECORDANT EL CARANDELL

Lali Barenys

INTERVENCIÓ DE LALI BARENYS DURANT LA «TROBADA EN RECORD
I HOMENATGE A JOSEP M. CARANDELL», AL TEATRE ESTUDI DE L'INSTITUT
DEL TEATRE, EL 31 DE GENER DE 2005.

Aquests últims dies he pensat molt en aquells anys, en aquell institut. La veritat és que aquest espai on som ara no em recorda ni em fa pensar en el Carandell, ni en els meus anys d'alumna a l'institut de Sant Pere més Baix. He decidit que el millor és explicar-vos tres records.

El primer record és molt nítid: el dia que el vaig conèixer, la primera classe del Carandell. El curs 1989-1990. Recordo l'aula petita de davant la biblioteca de la Carme, just tombant en sortir de l'ascensor; en recordo els pupitres, la taula, la finestra gran de fusta que donava al pati interior. I, encara que això ja no ho podria jurar, he decidit recordar que era un dilluns a la tarda, migdia tarda.

Un Carandell entusiasta, content de conèixer nova gent, amb bon humor i tota la passió que posava en les coses que feia, ens va explicar l'origen del fet teatral, els inicis del teatre, la catarsi, els rituals dionisiacs..., com si es tractés d'una aventura viscuda de primera mà, amb els detalls visuals, l'atmosfera, el paisatge... Jo, que venia d'estudiar filologia a l'Autònoma, i que la resta de les assignatures a l'institut em tenien completament, literalment despistada, em vaig sentir infinitament seduïda per aquell moment, per aquella assignatura, per aquella manera nítida, clara, efusiva, contundent i amable d'explicar el teatre.

En vaig quedar tan sorpresa que en la classe següent —ell sempre començava preguntant el que havia explicat la setmana anterior— em va preguntar a mi i jo ho recordava tot, i no perquè hagués estudiat, sinó perquè realment me'n recordava, recordava tot el que havia explicat i com ho havia explicat.

El Carandell, per mi, era aquell mestre que si el tens de jove, al batxillerat o al COU, i estàs indecís sobre què estudiar, la seva manera de fer classes, la seva manera d'estimar-se el que explica, fa que triïs estudiar aquella carrera que veus que genera tant d'entusiasme en aquella persona que respectes.

El segon record, molt més pròxim, em ve amb la mateixa nitidesa: l'última vegada que el vaig veure. Al bar del nou Teatre Lliure, aquí al davant. A la primavera del 2002. Va venir a veure *Ronda de mort a Sinera*, on vam coincidir treballant i on de fet ens vam conèixer l'Andreu, el seu fill, i jo. Aquest cop era un diumenge a la tarda, i d'això sí que n'estic segura perquè recordo perfectament que l'Andreu em va dir que sortir de nit era massa complicat per al Carandell. Era el mateix Josep Maria, físicament no, però sí que eren iguals, per a mi, l'expressió diàfana dels ulls, la

picardia, l'efusió, la memòria, el bon humor, la simpatia, l'amabilitat. I tal com havia fet cada vegada que ens havíem trobat esporàdicament des de feia deu anys, el temps que feia que jo havia acabat la carrera, em va recordar aquella segona classe que us explicava, i que deia que n'havia quedat tan admirat. Aquell diumenge hi havia al bar del Lliure la Cris Sirvent, que també ho recordava perfectament i en van estar parlant, del seu grup de classe i de les coses que havien fet uns quants anys enrere. Va ser un moment emocionant. Vam estar contents de veure'ns.

He de dir que aquests dies que he estat buscant material de l'època i també records, he trobat en calaixos recòndits algunes «magdalenes proustianes» que mai no acabes de llançar (i que hauria d'estar prohibit guardar), i m'ha aparegut un altre Carandell.

Diferent del que em fascinava a les classes: de segur que tothom que el va tenir recorda els dies que parlàvem (en dèiem així: «avui hem parlat»), els seus comentaris, les seves opinions (encara ara recordo com va carregar sense pietat, per a sorpresa d'alguns, contra *El club dels poetes morts*), la seva crítica (podria repetir el nom i els cognoms d'escriptors i personatges contra els quals es despatxava sense manies), el seu interès per fer-nos parlar, per saber què

«Petita orgia» recordant els inicis grecoromans del teatre, les bacanals, celebrada a l'Institut del Teatre de Sant Pere més Baix el curs 1989-1990. Josep M. Carandell amb Àngels Bassas, Jordi Sànchez, Mònica Glaenzel, Roser Camí, Laura Jou, Elisenda Bautista, Caterina Alorda, Lali Barenys i Cesc Galceran, entre d'altres.

opinàvem del que havíem vist, del que havíem llegit, de cinema, de política (va ser l'any que va caure el mur de Berlín), de tantes coses que m'han retornat els papers i els objectes: és, doncs, un altre Carandell.

El que em va radiografiar amb contundència.

Hi ha tres o quatre frases que em va dir que em van influir molt, em van fer pensar, em van fer rebellar. Ell, que a mi em feia la sensació que no era ben bé de la corda de l'Institut del Teatre, que era un *outsider* com diu el Gus, que no combregava amb les simplificacions i les etiquetes que et queien a sobre cada vegada que obries la boca, que no semblava interessar-se per l'amiguisme, que tenia un estil diferent als passadissos, ell em va calar i em va retratar amb molta duresa.

No puc dir que em fes mal, perquè no va ser així. Com que en el fons admirava la seva contundència, i semblava parlar-me des de l'estimació, me'l vaig creure, i així és com em va ajudar una mica a començar a comprendre'm. Això no li ho vaig dir mai.

El tercer record és al bar del Teatre Lliure del barri de Gràcia, no sé quan, ni el dia ni l'any. Ens hi vam trobar a la mitja part o al final d'un espectacle el Carandell, la seva dona, la Krista, i jo. Vam parlar molta estona, es va interessar per *Les Culpables*, per com ens havien anat les coses, això de tenir companyia pròpia, per l'Helena, l'Ariadna, la Meritxell... Però no sé com la conversa va derivar cap a això que ell feia impúdicament de preguntar més enllà del que és políticament correcte. Li vaig explicar com veia les coses ara, al cap dels anys, i em va dir que em veia molt bé, molt millor. I llavors em va dir que li feia pensar en l'Andreu, el seu fill. Jo encara no el coneixia, però vam estar molta estona parlant-ne, tots tres, de l'Andreu i les possibles semblances. Virtualment ja hi vaig confraternitzar immediatament, amb l'Andreu. L'Andreu que uns quants anys després he conegut, i per qui sento un gran afecte, el qual el considero una persona molt sensible, amb art i moltes coses per explicar i compartir.

Finalment vull dir-vos que és curiós com la memòria et fa recordar amb claredat determinats moments. Potser perquè realment el Carandell em va dir coses que em van arribar; i perquè em va fer estimar el teatre i, potser, perquè encara ara hi crec i la vull defensar aquella funció catàrtica inicial del teatre, aquell ritual, aquell espai màgic on compartir emocions, com avui, com ara...

La cançó de les balances¹

Doncs era un rei que tenia
el castell a la muntanya,
tot el que es veia era seu:
terres, pous, arbres i cases,
i al matí des de la torre
cada dia les comptava.

La gent no estimava el rei,
i ell tampoc no els estimava,
perquè de comptar en sabia,
però amor, no li'n quedava.
Cada cosa tenia un preu,
la terra, els homes, les cases.

Un dia un noi del seu regne
vora el castell va posar-se.
I va dir aquesta cançó
amb veu trista però clara:
Quan vindrà el dia en què l'home
valgui més que pous i cases,
més que les terres més bones,
més que les plantes i els arbres?
Quan vindrà el dia en què a l'home
no se'l pesi amb les balances?

El rei, que va sentir el noi,
el va fer agafar i amb ràbia,
va ordenar que li donessin
cent cinquanta bastonades.
I a la torre el va tancar,
castigat a pa i aigua.

Però el poble encara sap
la cançó de les balances,
i quan s'ajunten els homes,
rient i plorant la canten.

NOTA

1. Lletra i música de la cançó de Josep Maria Carandell, cantada per Ovidi Montllor, que va servir de base per fer-ne l'obra de teatre homònima i que es va estrenar al Teatre Romea el 1974 per la companyia S'Estira i s'Arronsa, amb direcció d'Armonía Rodríguez Lázaro. L'any 1981 la Companyia Adrià Gual en va fer una altra versió dirigida per Sergi Jover que es va representar a la Cooperativa de Teixidors a Mà, al barri de Gràcia de Barcelona.